

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

**КРИМСЬКО-ТУРЕЦЬКИЙ ФАКТОР В ПОЛІТИЦІ КОЗАЦЬКОЇ
ДЕРЖАВИ XVIII СТ.**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконала:

студентка VI курсу групи 634

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Зелена Анна Миколаївна

Науковий керівник:

к.і.н., доцент

Шевченко Наталія Володимирівна

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Козацтво є одним із найяскравіших феноменів вітчизняної історії. Це національний символ українського народу, уособлення української нації. Майже триста років козацтво було рушійною силою поступу України і вкарбувало значний слід у визвольні змагання, оборону від зовнішніх ворогів, розбудову держави, культурний процес. Історія козацтва є однією з провідних проблем української історії.

Після здобуття Україною незалежності і утвердження її як суб'єкта міжнародних відносин та розробки власного курсу зовнішньої політики перед вітчизняними політиками та істориками з усією очевидністю постала потреба переосмислення українського досвіду державотворення та зовнішньої політики. У цьому контексті особливо вагомий є досвід козацької держави XVIII ст., яка стала суб'єктом міжнародних відносин у Центрально-Східній Європі.

На даний момент історія Козацького Гетьманату (Гетьманщини) доволі активно і успішно досліджується у вітчизняній історіографії, однак серед малодосліджених тем все ще залишається її зовнішня політика, особливо у період XVIII ст., що став особливо багатим на випробування для українського народу та драматичним для його козацької держави.

Цей час характеризувався спустошенням українських земель, загостренням боротьби за гетьманську владу, наростанням соціальних конфліктів та протистоянь, громадянською війною, відходом національної еліти від ідеї державного суверенітету козацької держави, яку сформував гетьман Б. Хмельницький, тиском та втручанням в справи України Польщі, Туреччини, Кримського ханства та Росії. Останні доволі активно використовували новий для Східної Європи український геополітичний фактор у своїх інтересах, намагаючись при цьому послабити своїх конкурентів у боротьбі за домінування у Балто-Чорноморському регіоні.

Об'єктивного висвітлення вимагає проблема кримського-турецького вектору зовнішньої політики козацької держави, а також роль військово-політичної активності Російської та Османської імперій у боротьбі за геополітичне домінування у Східній Європі та бачення ними місця та міжнародного статусу Козацького Гетьманату. Зрештою, слід уяснити роль та військово-політичні плани Кримського ханства, яке стало першим військовим союзником гетьмана Б. Хмельницького на початковому етапі Національно-визвольної війни, однак у подальшому, неодноразово змінювало свої плани стосовно підтримки козацької України: від нейтралітету до участі у антиукраїнських коаліціях.

Сучасний етап розвитку історичної науки передбачає реконструкцію досліджуваного явища для подальшого відтворення історичної дійсності. Тим більше, що для вивчення міжнародних відносин козацької держави дане дослідження є актуальним, оскільки дозволяє усвідомити роль кримсько-турецького фактору в історії України XVIII ст.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини козацької держави у кінці XVII – XVIII ст.

Предметом дослідження є кримсько-турецький вектор зовнішньої політики козацької України у XVIII ст.

Мета роботи – на основі історичних джерел та наукової літератури здійснити комплексний аналіз південного напрямку зовнішньої політики козацької держави у XVIII ст. та з'ясувати причини і наслідки спроб українських гетьманів вдаватися до створення союзницьких коаліцій з Османською імперією та Кримським ханством.

Мета конкретизується і розглядається в таких основних **завданнях**:

- проаналізувати історіографію, джерельну базу та методологію з даної проблеми;
- охарактеризувати українсько-кримсько-османські відносини кінця XVII ст.

- дослідити кримсько-османський напрямок зовнішньої політики гетьмана Івана Мазепи *та становище «Ханської» України;*
- розкрити сутність дипломатії гетьмана в екзилі Пилипа Орлика у справі укладання антиросійської європейської коаліції за участі Османської імперії та Кримського ханства для відновлення державної незалежності козацької держави;
- з'ясувати причини кардинальної зміни південного вектору зовнішньої політики Гетьманату з другої чверті XVIII ст. та визначити роль українського козацтва у російсько-турецьких війнах XVIII ст.;
- показати соціально-політичні наслідки для української колонізації земель Північного Причорномор'я (XVI – першої половини XVIII ст.) російського проекту «Новоросія».

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець XVII – XVIII ст. Початковою датою дослідження обрано 1686 р. – підписання «Вічного миру» Кінцева дата дослідження – 1791 р. – підписання Яського миру.

Територіальні рамки роботи охоплюють територію української козацької держави в кінці XVII – XVIII століть.

Методологія та методи дослідження. Методологічною основою дослідження обрані принципи системності (розглядати кожну соціальну групу, простежити внутрішні і зовнішні зв'язки), об'єктивності (можливість критично осмислити окремі упереджені положення та штампи радянської історіографії стосовно козацької держави), історизму (простежити історію Гетьманщини у тривалому часовому проміжку в усій багатогранності її розвитку), комплексності (дослідити й проаналізувати різні об'єктивні й суб'єктивні фактори, які впливали на діяльність гетьмана і козацької старшини). Для їх реалізації використані проблемно-хронологічний, порівняно-історичний, структурно-логічний і системний методи.

Дослідницький інструментарій включає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Із загальнонаукових методів найбільш вживані – дедуктивний, індуктивний, аналізу і синтезу, моделювання.

Названі принципи й методи дозволили ґрунтовно осмислити досліджуванні явища та процеси, уникнути тенденційності й упередженості, розкрити роль Козацької держави, Туреччини і Криму у політичних реаліях XVIII ст.

Наукова новизна отриманих результатів. На основі аналізу джерельної бази та історіографічного доробку вітчизняних і зарубіжних дослідників теми авторкою комплексно розглянуто Кримсько-турецький фактор в політиці козацької держави XVIII ст.

Практичне значення дипломної роботи полягає у тому, що її матеріали можуть бути використані при читанні курсу історії України XVIII ст. у вищих та середніх навчальних закладах, а також у спеціальних курсах з міжнародних відносин. Результати дослідження стануть у нагоді при розробці проблем історії козацтва та створенні узагальнюючих праць.

Структура дипломної роботи обумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів основної частини (8 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (150 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 121 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання, територіальні та хронологічні межі, методологію та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення дослідження.

У **першому розділі «Історіографія, джерельна база, методологія»** розкрито історіографію теми, її джерельну базу та методологію. Розділ включає в себе три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія проблеми»* визначено, що для вивчення обраної теми ми залучили значну кількість наукової літератури, яку умовно було поділено на дореволюційну, радянську, сучасну українську та зарубіжну. Обравши тему кримсько-турецького фактору в політиці козацької держави XVIII ст., ми мали змогу спиратися на великий масив нагромадженого досвіду попередників. Але варто зауважити, що згадана наукова проблема ще до кінця не розкрита, що засвідчує про необхідність її ґрунтовного вивчення та наукового відтворення.

У *підрозділі 1.2 «Джерельна база»* охарактеризовано використані в роботі джерела. Серед них опубліковані матеріали, зокрема, маніфести, декларації, оголошення, укази армійські журнали воєнних дій, статuti, інструкції, настанови, реляції, а також «Архів Юго-Западной России», «Літопис Граб'янки», «Літопис Самовидця», «Літопис Самійла Величка» та також сучасні збірки документів і матеріалів.

У *підрозділі 1.3 «Теоретико-методологічні основи дослідження»* показано, що основу методології дослідження становлять системний та цивілізаційний підходи, а також принципи історизму, об'єктивності, системності, комплексності, конкретності, всебічності, багатофакторності.

Використано такі методи досліджень: діалектичний, системно-структурний, порівняльно-історичний, проблемно-хронологічний, історико-генетичний, ретроспективний, аналізу та синтезу емпіричного матеріалу.

У другому розділі **«Кримсько-османський вектор зовнішньої політики козацької держави кінця XVII – початку XVIII ст.»** розкрито питання українсько-кримсько-османських відносин в кінці XVII ст., визначено сутність «Ханської» України, показано діяльність гетьманів І. Самойловича та І. Мазепи.

У підрозділі 2.1 *«Українсько-кримсько-османські відносини кінця XVII ст. Іван Самойлович»* визначено, що події 1663-1665 рр. засвідчили бажання Криму здійснювати політичний контроль над українським урядом та покінчити з впливом Варшави і Москви в козацькій Україні. Для посилення свого впливу на Україну Бахчисарай вміло використовував суперечності між своїми головними конкурентами. При цьому татари не упустили можливості поживитися з українських земель. Попри бажання гетьманських урядів позбутися татар як дестабілізуючого фактору, зовнішня небезпека та внутрішні суперечності змушували їх постійно шукати підтримки своєї влади з боку Криму, що відповідало інтересам останнього.

Політика гетьмана І. Самойловича базувалася на бажанні захистити українські інтереси, закріпивши за Гетьманщиною причорноморські території між Дніпром і Південним Бугом та землі Правобережної України. Він висунув пропозицію щодо укладання Росією Вічного миру не з Польщею, а з Туреччиною і Кримським ханством. І. Самойлович віддавав перевагу кримсько-османському вектору зовнішньої політики як Гетьманщини, так і союзної з нею Росією. Саме за свою антипольську політику та прокримську і протурецьку орієнтацію, яка більше відповідала інтересам Гетьманщини у контексті об'єднання обох частин України, ніж порозуміння з Польщею, яка категорично відстоювала свої права на Правобережну Україну, постраждав І. Самойлович.

У підрозділі 2.2 «*«Ханська» Україна та зовнішня політика Івана Мазепи»* показано, що основні зовнішньополітичні заходи гетьманської влади Лівобережної України в останній чверті XVII – на початку XVIII ст. були спрямовані на відновлення єдиної Української держави. Несприятлива міжнародна ситуація і залежність від московської дипломатії унеможливили здійснення всіх планів уряду І. Мазепи щодо повернення втрачених територій під керівництвом гетьмана. В умовах протекторату Російської держави І. Мазепа робив все можливе задля об'єднання України. Коли ж російський цар порушив взяті на себе обов'язки сюзерена, український правитель намагався відшукати собі кращих протекторів в особах сусідніх монархів.

У третьому розділі **«Туреччина, Крим і Україна в політичних реаліях XVIII ст.»** висвітлено дипломатичні пошуки Пилипа Орлика, показано роль українського козацтва у російсько-турецьких війнах XVIII ст., розглянуто процес колонізації земель Північного Причорномор'я в другій половині XVIII ст.

У підрозділі 3.1 *«Дипломатичні пошуки Пилипа Орлика»* визначено, що гетьман П. Орлик продовжив курс свого попередника І. Мазепи, на впровадження ідеї «удільності» України за шведської протекції. І хоча внаслідок постійних військових дій реалізація «Пактів і Конституцій законів і вольностей» 1710 р. була досить обмежена, однак протягом 1711-1713 рр. окремі його положення все ж таки частково запроваджувалися на теренах Правобережної України.

У підрозділі 3.2 *«Українське козацтво у російсько-турецьких війнах XVIII ст.»* вказано, що російсько-турецька війна 1735-1739 рр. ставила під загрозу саме існування Нової Січі, а завоювання росіянами Кримського ханства вело до поглинення Запорозжя російською державою, що повністю суперечило інтересам запорозького козацтва. У ході бойових дій 1735-1739 рр. запорозьке козацтво відіграло значну роль в обороні України від татарських нападів. У ході операцій російської армії проти турецько-

татарських військ запорозькі козаки виконували, головним чином, розвідувальну, авангардну і аванпостну службу. Запорожці ухилялися від активних дій проти супротивника. Граючи на протиріччях Російської і Османської імперій, запорозьке козацтво намагалось відвести, з одного боку, удари турецько-татарської армії по Січі, а з другого, приймати мінімальну участь у заходах Петербургу щодо підкорення Кримського ханства. Специфіку бойової діяльності запорозького козацтва в російсько-турецькій війні 1768-1774 рр. визначив бойовий досвід, набутий у 1735-1739 рр. Однак упродовж усіх кампаній Похідний Кіш не брав участі у бойових операціях головних сил російської армії і діяв на другорядних ділянках фронту. Запорожські кінні команди були лише додатками до окремих з'єднань росіян. Під час воєнної кампанії 1788 р. значна частина козацьких формувань була задіяна у військово-морських силах Росії. Козацькі загони в ході воєнної кампанії того року брали участь у складних і першорядних воєнних операціях. Зокрема у січні-лютому вони патрулювали степовий кордон уздовж Бугу, разом з донськими козаками відзначилися у збройних сутичках з турецькими пікетами під фортецею Очаків.

У підрозділі 3.3 «Колонізація земель Північного Причорномор'я в другій половині XVIII ст.» показано, що колонізаційні процеси на Півдні України активізувалися в другій половині XVIII ст. Господарське освоєння відбувалося в двох напрямках: це урядова і стихійна колонізація. Активна аграрна колонізація Південної України значно прискорила становлення капіталістичних відносин у сільському господарстві регіону. Швидкими темпами здійснювався перехід від відробіткової до капіталістичної системи господарювання, широко розповсюджувався та утверджувався вільний найм, збільшилися темпи розвитку продуктивних сил. В цілому ж аграрна колонізація сприятливо відбилася на розвитку капіталізму в сільському господарстві Південної України.

У **висновках** обґрунтовано теоретичні узагальнення й нові підходи до вирішення наукових проблем. У ході наукового дослідження теми було досягнуто наступних висновків:

Однією із найдраматичніших сторінок історії Гетьманщини стали кримсько-турецькі міжнародні відносини XVIII ст. Для вивчення обраної теми було досліджено комплекс наукової літератури, яку було поділено на дореволюційну, радянську, сучасну українську та зарубіжну. Основу джерельної бази дипломної роботи складають опубліковані документи, зокрема, маніфести, декларації, оголошення, укази армійські журнали воєнних дій, статuti, інструкції, настанови, реляції, а також «Архів Юго-Западной России», «Літопис Граб'янки», «Літопис Самовидця», «Літопис Самійла Величка» та сучасні збірки документів і матеріалів. Основу методології дослідження становлять системний та цивілізаційний підходи, а також принципи історизму, об'єктивності, системності, комплексності, конкретності, всебічності, багатофакторності. Використано такі методи досліджень: діалектичний, системно-структурний, порівняльно-історичний, проблемно-хронологічний, історико-генетичний, ретроспективний, аналізу та синтезу емпіричного матеріалу.

Розуміючи, що Лівобережна Україна далі вже не може перебувати у стані зовнішньополітичної невизначеності (це призводило до її внутрішньополітичного, економічного та соціального виснаження), та з огляду на військово-політичну потугу Москви, гетьман І. Самойлович визнає зверхність російського монарха і робить все можливе для того, щоб змусити українську еліту орієнтуватися лише на одного протектора. Однак, несприятлива геополітична ситуація, залежність від Московської держави не завадили І. Самойловичу проводити різні заходи політичного, військового і дипломатичного характеру для відновлення єдиного гетьманату. В останні роки свого правління він, так само, як і його попередники, намагається започаткувати власну династію, відновити непідлеглість козацької держави та утворити «удільне князівство».

Численні військові перемоги короля Швеції Карла XII Густава, капітуляція законнообраного короля Речі Посполитої Августа II Сильного на користь шведського ставленика С. Лещинського, невдоволення в середовищі козацького війська зарубіжними походами та будівничими роботами, виснаження людських і матеріальних ресурсів Українського гетьманату у Північній війні 1700-1721 рр. – ці та інші причини, що посилювалися накопиченням претензій козацької верхівки до свого довголітнього протектора й сюзерена – російського царя Петра I (поступове обмеження тим владних повноважень гетьмана-регіментаря, політичної та економічної автономії, спроби реформування і підпорядкування української армії), змусили гетьмана І. Мазепу спочатку до кореляції усталеної орієнтації лівобережної частини Гетьманату лише на Москву, а з 1708 р. і до її кардинальної зміни вже на чолі єдиної держави. Але непідлеглість від московського царя у цьому випадку мали забезпечити нові протектори в особах монархів Польського та Шведського королівств.

Послідовник мазепинської дипломатії, П. Орлик, визнавав зверхність шведського короля і турецького султана, але прагнув до самостійного існування Української держави. Включно до 1750-х рр. представники гетьманського уряду П. Орлика за допомогою різноманітних дипломатичних комбінацій намагались добитися від європейських та азійських монархів повернення права свого правління над Україною з обох берегів Дніпра.

На початок XVIII ст. козацтво вже здобуло значний військовий досвід у степах Північно-Західного Причорномор'я, де протягом кількох століть турки і татари створювали зону постійної конфронтації і напруги. Військовий досвід гетьмана І. Мазепи в очаківських степах знадобився йому під час організації відступу козацько-шведських збройних сил у 1709 р., в ході якого яскраво виявився військовий талант гетьмана та високий рівень козацького військового мистецтва.

Після Прутського походу в 1713 р. Росія фактично відмовилася від Запоріжжя, але воно й не стало османським. Незважаючи на дії європейської

дипломатії, зацікавленої у посиленні напруженості в російсько-османських відносинах, Росія в першій третині XVIII ст. так і не повернулася до проблем Чорного моря, ні до будь-яких територіальних претензій до Османської імперії.

Козацтво було мобілізоване й брало активну участь у російсько-турецькій війні 1735-1739 рр. Фельдмаршал Б. Мініх, розуміючи значну фортифікаційну потужність фортець Кінбурн та Очаків та розробляючи тактику проведення воєнних дій в Північно-Західному Причорномор'ї, залучив частину козацтва до проведення Кінбурнської (1736 р.) та Очаківської (1737 р.) воєнних операцій. Але антиосманські плани Б. Мініха не відповідали зовнішньополітичним можливостям Росії.

Після російсько-турецької війни 1735-1739 рр. Російська імперія зосереджується на зміцненні кордонів, які йшли по відкритому степу. У 40-50-х рр. XVIII ст. на прикордонних територіях очаківського еялету зберігався конфліктний характер російсько-турецьких стосунків, в яких брала участь і українська сторона. У зв'язку з цим російський уряд у 50-х рр. XVIII ст. посилив контроль на кордоні з цією територією.

Військовий досвід козацтва в ході воєнних кампаній 1736-1737 рр. у Північному Причорномор'ї був активно використаний керівництвом Російської імперії в подіях навколо міста-фортеці Очаків і під час російсько-турецької війни 1768-1774 рр. Граф П. Румянцев – генерал-губернатор Малоросії, президент Малоросійської колегії, високо оцінював дії козацьких легко кінних військових формувань. Після зруйнування Січі у 1775 р. певна частина козаків перейшла на турецьку територію в районі фортеці Очаків. Таким чином, поділ військових формувань у козацькому середовищі призвів до драматичного воєнного протистояння козацтва, яке брало участь у воєнних подіях під фортецею Очаків під час російсько-турецької війни 1787-1791 рр. на стороні армій воюючих імперій.

Колонізаційні процеси в Північному Причорномор'ї активізувалися в другій половині XVIII ст. Господарське освоєння відбувалося в двох

напрямах: це урядова і стихійна колонізація. Наслідком іноземної колонізації було розселення в містах і селах вихідців з різни країн Європи – німців, французів, іспанців, італійців, євреїв, які зробили свій внесок у формування «власного обличчя» Північного Причорномор'я.

Розвиток сільського господарства стимулював заведення підприємств по переробці сільськогосподарської продукції. Багатогалузеве господарство краю спонукало населення до обміну результатами праці, розвитку торгівлі, тим більше що з давніх часів через нього пролягали важливі шляхи, які з'єднували регіон з країнами Європи та Азії й іншими українськими землями. Найбільш поширеним товаром, що доставлявся з Причорномор'я на ринки України та сусідніх держав, була риба і продукти з неї. Наприкінці XVIII ст. все більшого розвитку стала набувати поруч з ярмарковою стаціонарна торгівля.

Перелічені фактори стимулювали розвиток міст краю, які протягом другої половини XVIII ст. з військово-оборонних центрів переростають в осередки ремесла і торгівлі. Особливо це стосується таких новозаснованих міст, як Одеса, Миколаїв та Херсон, які за короткий час перетворились у великі промислові та торговельні центри регіону.

Впродовж XVIII ст. різко ускладнилось міжнародне становище України. Перебуваючи в силовому полі своїх могутніх сусідів, насамперед Росії, Польщі, Туреччини (а в окремі періоди – також Швеції) втягнена у вир безперервних соціально-політичних конфліктів, Українська держава козацької доби втратила свої потенційні можливості. Це не могло не позначитися на її дипломатичному та геополітичному становищі, коли із суб'єкта вона поступово перетворилася на об'єкт міжнародних відносин. Як наслідок орієнтація на кримсько-турецький фактор не дав змогу створити самостійну українську козацьку державу.

АНОТАЦІЯ

Зелена А. М. Кримсько-турецький фактор в політиці козацької держави XVII ст. – На правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.

На даний момент історія Козацького Гетьманату (Гетьманщини) доволі активно і успішно досліджується у вітчизняній історіографії, однак серед малодосліджених тем все ще залишається її зовнішня політика, особливо у період XVIII ст., що став особливо багатим на випробування для українського народу та драматичним для його козацької держави.

Об'єктом дослідження є міжнародні відносини козацької держави у XVII – XVIII ст.

Предметом дослідження є кримсько-турецький вектор зовнішньої політики козацької України у XVIII ст.

Мета роботи – на основі історичних джерел та наукової літератури здійснити комплексний аналіз південного напрямку зовнішньої політики козацької держави у XVIII ст. та з'ясувати причини і наслідки спроб українських гетьманів вдаватися до створення союзницьких коаліцій з Османською імперією та Кримським ханством.

У процесі дослідження було з'ясовано, що впродовж XVIII ст. різко ускладнилось міжнародне становище України. Перебуваючи в силовому полі своїх могутніх сусідів, насамперед Росії, Польщі, Туреччини (а в окремі періоди – також Швеції) втягнена у вир безперервних соціально-політичних конфліктів, Українська держава козацької доби втратила свої потенційні можливості. Це не могло не позначитися на її дипломатичному та геополітичному становищі, коли із суб'єкта вона поступово перетворилася на об'єкт міжнародних відносин. Як наслідок орієнтація на кримсько-турецький фактор не дав змогу створити самостійну українську козацьку державу.

Ключові слова: козацтво, Гетьманщина, Османська імперія, Кримське ханство, Російська імперія, Польща, міжнародні відносини.

ABSTRACT

For master's degree work

Topic: « Crimean-Turkish factor in the policy of the Cossack state of the XVIII century»

Author: Zelena Anna Mykolaivna

Scientific supervisor: Shevchenko Natalia Vladimirovna

Protected: «_____» _____ 2019

Summary of work:

Nowadays, the history of the Cossack Hetmanate is actively and successfully studied in Ukrainian historiography, but among less well-studied themes is its foreign policy, especially during the XVII century, which became especially rich in trials for the Ukrainian people and dramatic for the Cossack state.

The object of the research is the international relations of the Cossack state in the XVII – XVIII centuries.

The subject of the study is the Crimean-Turkish vector of foreign policy of the Cossack state in the XVIII century.

The purpose of the work is to carry out a comprehensive analysis of the southern direction of foreign policy of the Cossack state in the XVIII century and to find out the causes and consequences of attempts by Ukrainian hetmans to resort to the creation of allied coalitions with the Ottoman Empire and the Crimean Khanate.

In the course of the study was found the international situation of Ukraine had been sharply complicated during the XVIII century. Being in the force field of their powerful neighbors, primarily Russia, Poland, and Turkey (and in some periods, as well as Sweden), Ukrainian state of the Cossack age has lost its potential and was drawn into a series of continuous socio-political conflicts. It could not but affect its diplomatic and geopolitical position, when from the subject

it gradually turned into an object of international relations. As a result, the focus on the Crimean-Turkish factor did not allow creating an independent Ukrainian Cossack state.

Key words: Cossacks, Hetmanate, Ottoman Empire, Crimean Khanate, Russian Empire, Poland, international relations.